

למורה:

שיעור זה הוא השיעור התשיעי בתכנית "חינוך לאחריות" המיועד לכיתות ה-ו, תחת החטיבה השנייה "החובות שלי". מיקום השיעור ברצף הלמידה: שיעור תשיעי בתכנית, אחרי שיעור "אפשרויות חסכון" ולפני שיעור "שימוש בהלוואה".

נושאי השיעור:

- התמודדות עם הוצאה גדולה
- למי אפשר להיות חייב (קרובים/בנקים/שוק אפור)
- ריבית על חוב

ציוד נדרש לשיעור:

- להצגת המצגת: מחשב, מקרן

חזרה על שיעור קודם

- חסכון בנקאי ותחנות יציאה
- ריבית על חסכון
- חיסכון פנסיוני
- ביטוח כחסכון

למורה: (3 דק')

בצעי חזרה על החומר מהשיעור הקודם. **אמרי:**

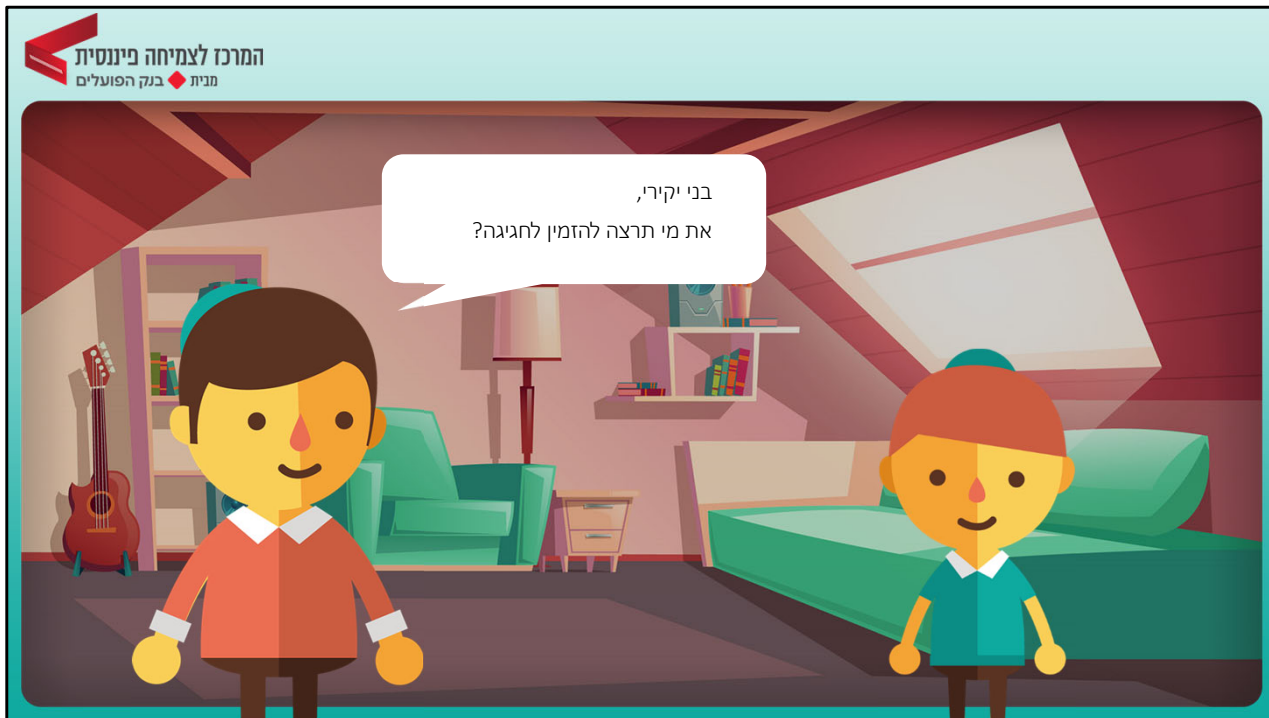
שאלי: האם יש משהו לא מובן מהשיעור הקודם?
השלימי את החסר אם נדרש.

בר מצוה לדוד

בעוד כחודש יחגוג דוד בר מצווה. כולם במשפחה מאוד מתרגשים לקראת האירוע. דוד כבר כמעט מוכן – הוא מכיר את הדרשה כמעט בעל פה, בחר לו בגדים וגם הכין רשימה של חברים מוזמנים. הוא אפילו הגדיל לעשות כשחשב כבר על רעיון לקליפ בר המצווה.

הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים

הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים

אני רוצה שזו תהיה חגיגה מיוחדת!
אני רוצה שנעשה אירוע גדול באולם ושנזמין
את כל מי שאנחנו מכירים!

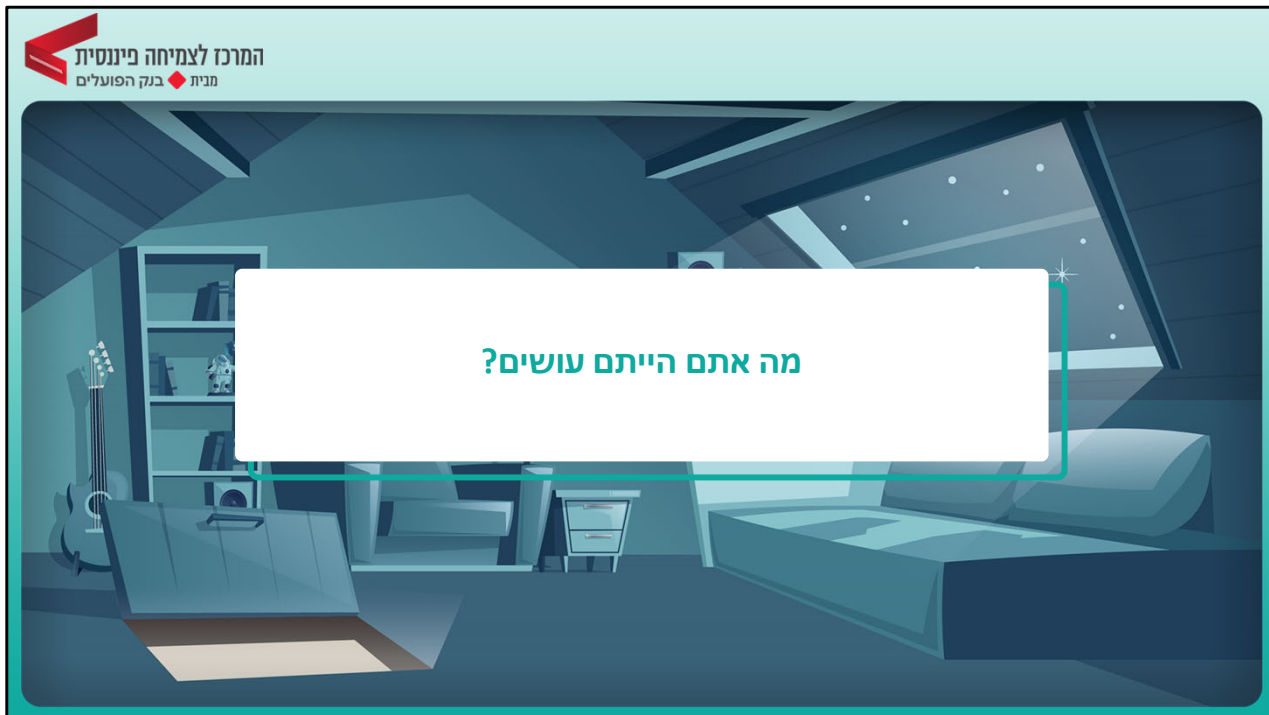
הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים

הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים

הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים.
הסבירי: אבא אומר שכספי החיסכון לא יספיקו לאירוע הגדול לו דוד מצפה. אבא חושש
שההוצאה תהיה גדולה מאוד ועלולה לגרום להורים להיכנס לחובות.
הזכירי שבשיעור שעבר למדנו על חיסכון. חיסכון מסייע למקרים בהם צריך להתמודד עם
הוצאה גדולה ומיידית.

ערכי דיון בנושא.

העלי את הסוגיה בפניה עומדים ההורים **ושאלי:**

- מה אתם הייתם עושים במקום ההורים? (תשובות אפשריות: עושים אירוע קטן יותר, לוקחים הלוואה...)
- איך הייתם נוהגים במקום דוד אם הייתם רואים שלהורים שלכם קשה לממן כזה אירוע?

מה אתם הייתם עושים? סימולציה

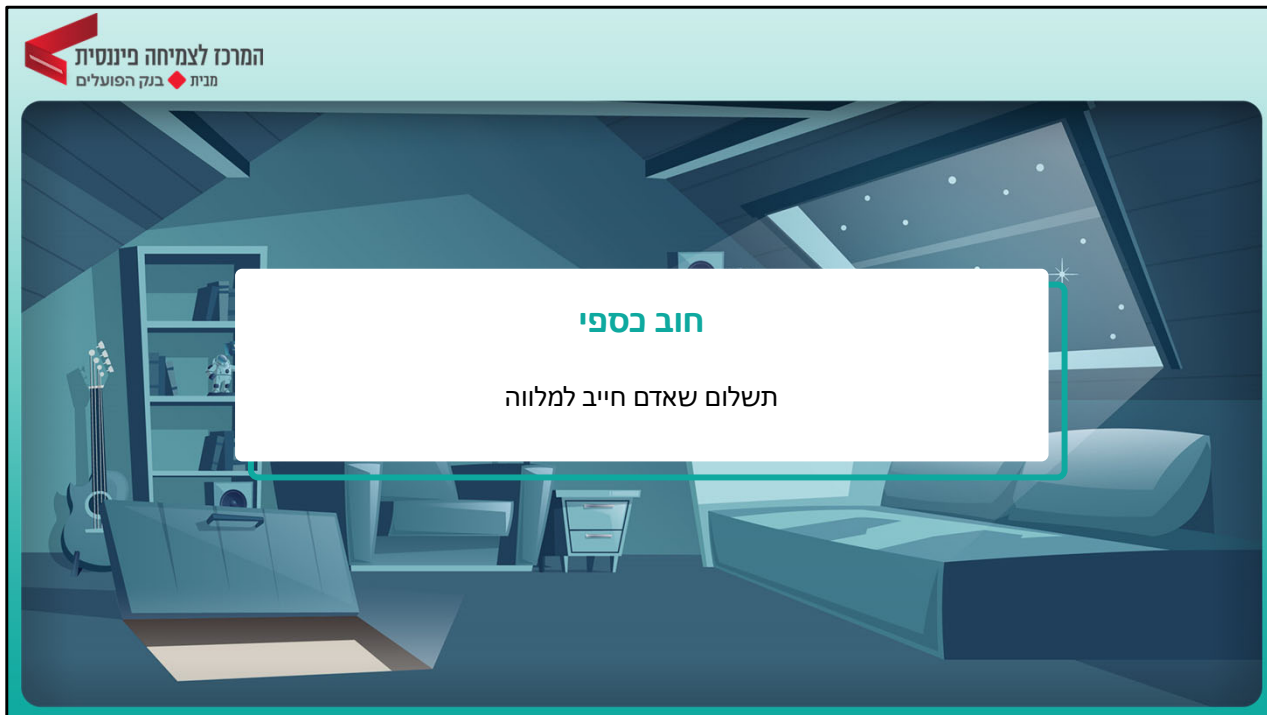
ערכי סימולציה בזוגות.

חלקי את הכיתה לזוגות. ילד אחד ישחק את דוד, ילד שני את אבא / אמא. בקשי מהילד שמשחק את דוד להעלות את הבקשה לבר מצווה גדולה בפני הילד שמשחק את ההורה. על הילד שמשחק את ההורה לנסות ולהסביר לדוד את הקושי.

מטרת הסימולציה היא לתת לילדים לחוות את הקושי שלעתים ההורים עומדים בפניו כאשר הם נאלצים לסרב לבקשת ילדיהם. בקשה שהם יודעים שהיא מאוד חשובה לו.

בסיום הסימולציה הדגישי: חשוב שתבינו, לפעמים כהורים אנחנו רוצים לתת לילדים שלנו הכל! שלא יחסר מהם כלום. לפעמים זה מאוד קשה למנוע מהילד שלך משהו שהוא מאוד מאוד רוצה. אתם כילדים גדולים צריכים לגלות רגישות כלפי ההורים. אם אתם רואים שיש קושי, נסו להקל עליהם ולמצוא פתרונות יחד. ואם תאלצו לוותר על הרצונות שכם קבלו זאת בצורה בוגרת. כבדו את אביכם ואמכם. אל תתנו להם להרגיש עוגמת נפש.

שאלי: האם אי פעם עמדתם במצב כזה מול הוריהם? האם הוריהם סירבו פעם לבקשתכם והסבירו לכם מדוע?

למורה:

הסבירי מהו חוב כספי ואת המשמעות הנובעת מקיומו של חוב. **הדגישי:** כששואלים משהו ממישהו (בין אם מוצר או כסף) למעשה **חייבים** להחזיר אותו חזרה. זוהי **אחריות** של אותו אדם להחזיר בזמן שנקבע. לדוגמא, כשאתם משאילים משהו לחבר, לא תרצו "לרדוף" אחריו כדי שיחזיר לכם את מה שלקח. כך גם אתם, גלו **אחריות** והחזירו את מה ששאלתם בזמן.

שאלי: בסיפור שקראנו, אבא אמר שהוא לא רוצה להיכנס לחובות. למה הכוונה? איך אפשר להיכנס לחובות? מה היה קורה אם ההורים היו משתמשים בכספי החיסכון ובנוסף בכל הכספים הזמינים בחשבון הבנק שלהם? האם הם היו יכולים למשוך כסף נוסף?
הסבירי: לפני מספר שיעורים למדנו שלרוב האנשים יש חשבון בנק בו הם מנהלים את כספם. בנוסף דיברנו על מונח שנקרא "**משיכת יתר**". הבנק מאפשר למשוך כסף מעבר לסכום הקיים בחשבון ובכך למעשה להגיע למצב של "מינוס" בחשבון. באופן כזה אנו בעצם **חייבים** לבנק סכום כסף. **זהו מצב מאוד לא רצוי ולא מומלץ.**
הדגישי: להיות בחוב זה מצב לא נעים. תמיד נעדיף להסתפק במה שיש לנו ללא צורך לבקש עזרה מאחרים. נלווה כסף אך ורק אם אין ברירה.

ממי אפשר ללוות כסף?

בנק

אנשים
קרובים

למורה:

הסבירי: ישנם מספר גורמים מהם ניתן ללוות כסף:

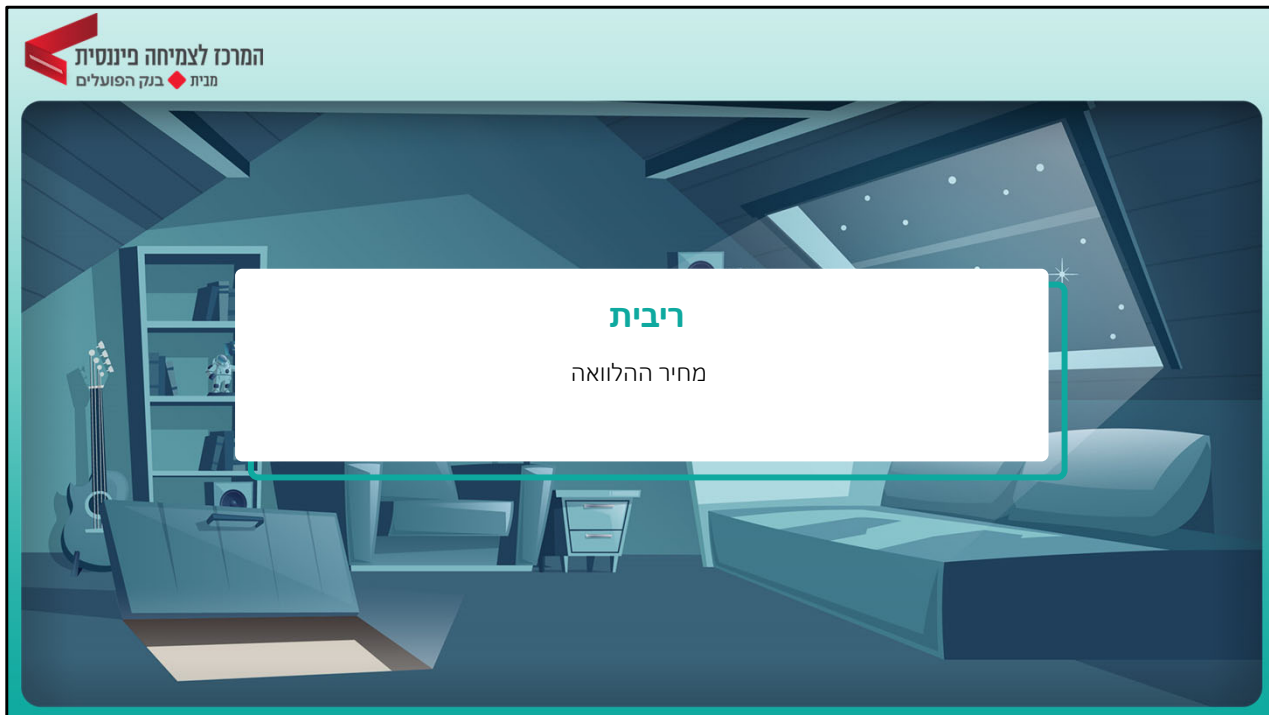
אנשים קרובים (משפחה וחברים)

בנק – ניתן לבקש הלוואות בסכומים שונים

לכל הלוואה שלוקחים (לא חשוב ממי) יש תנאי החזר למשל, חבר הלווה לי 100 ש"ח ורוצה אותם חזרה תוך שבוע. הבנק מלווה לי 10,000 ש"ח ותנאי ההלוואה הם שאחזיר את ההלוואה תוך 5 חודשים – 2000 ש"ח כל חודש.

שאלי: מה עלול לקרות אם לא נחזיר את ההלוואה לאדם קרוב? (תשובות אפשריות: יכעס, ינתק איתנו קשר ואפילו יתבע אותנו בבית משפט).

אם נאחר בתשלום ההחזר לבנק, סכום ההלוואה שלנו יגדל ונשקע בעוד ועוד חובות מה שעלול להוביל לתביעות בבית משפט ולמצבים נוספים לא נעימים.

למורה:

הציגי את ההגדרה למושג "ריבית"

שאלו: אם לוויתו סכום כסף מאדם קרוב, נחזיר לו את אותו סכום על פי תנאי ההסכם ביננו למשל אם לוויתו 1000 ₪, נחזיר 1000 ₪ כעבור חודש. מה קורה שלווים סכום כסף מהבנק? **הסבירו:** זה שהבנק מסכים להלוות את הכסף זה לא מובן מאליו. הבנק גובה כסף על הזכות להשתמש בהלוואה. ריבית היא בעצם מחיר ההלוואה. כשלוים כסף מהבנק, יש להחזיר את הסכום שלוויתו ועוד את עלות הריבית. למשל 1000 ₪ + 5% ריבית (שזה 50 ₪ - הסכום הוא רק לצורך הדוגמא).

הרחבה למורה:

הלוואה בריבית: בתקופה שקדמה להקמת הבנקים המסחריים במאות ה-18 וה-19, אנשים שהיו מעוניינים בהלוואה לצורך מימון הוצאותיהם היו פונים לבעלי עסק פרטיים, שנקראו מלווים בריבית. עיסוק זה היה נפוץ באירופה בקרב יהודים, בין היתר מכיוון שנמנע מהם לעסוק במקצועות רבים אחרים. עיסוק זה גרם להתמרמרות ושנאה כלפי היהודים בקרב שכניהם הנוצרים, שהציגו אותו כסמך לטענה על שחיתותם וערמומיותם של היהודים.

"אם כסף תלך את עמי, את-העני עמך לא תהיה לו,
כנשה; לא תשימון עליו, נשך"

שמות, פרק כ"ב, פסוק כ"ד.

*נשך = ריבית

הנחיות למורה:

הקריאי את הציטוט **ושאלי**: מישהו יודע מה הכוונה בציטוט זה?
הסבירי: על פי התורה, אסור לגבות ריבית על הלוואה - מאחר שזה נחשב ללא מוסרי.
שאלי: למה גביית ריבית היא פעולה לא מוסרית?
הסבירי: אדם שזקוק להלוואה נמצא במצב פגיע. זה לא מוסרי לנצל את המצב שלו ולקחת ממנו תשלום על ההלוואה. כאשר אנו רוצים לעזור למישהו, עלינו לעשות זאת בכוונה טובה ולא לחשוב איך להרוויח מזה.

שאלי: מדוע בכל זאת בנקים מלווים בריבית?

הסבירי ההלכה מתירה הלוואה בריבית בשביל לקדם את המסחר.
מצד אחד בלי ריבית לא תהיה סיבה לבנקים לתת לאנשים הלוואות. מצד שני לפעמים הריבית מאוד גבוהה ולכן קשה לאנשים להחזיר את החוב.

הרחבה למורה:

לפי חוקי התורה וההלכה היהודית, יש איסור להלוות בריבית בין יהודים לבין עצמם. רק במאה ה-17, בעקבות רצון לאפשר התפתחות כלכלית, פורסם היתר הלכתי באמצעות הסכם "היתר עסקה", שאיפשר למעשה הלוואה בריבית (שהוגדרה כתשלום במסגרת השתתפות בעסקה מסחרית).

בדורות שונות קיים איסור ריבית - מתן או קבלת תמורה על הלוואה, במקרים מסוימים או

באופן גורף.

ביהדות זהו איסור הלכתי מדאורייתא, למעט באופן שהלווה או המלווה אינם יהודים, או במקרה של היתר עסקה, שהופך לפי המצדדים בו את הריבית לרווח. גם באסלאם ובדת ההינדואיזם נאסרה הריבית. בנצרות נאסר הדבר במפורש, והעוסקים בעסקאות שכאלו נחשבים לפחותי-עם ולקיחת הריבית נחשבה כשפלות מוסרית.

חשבתי על זה.

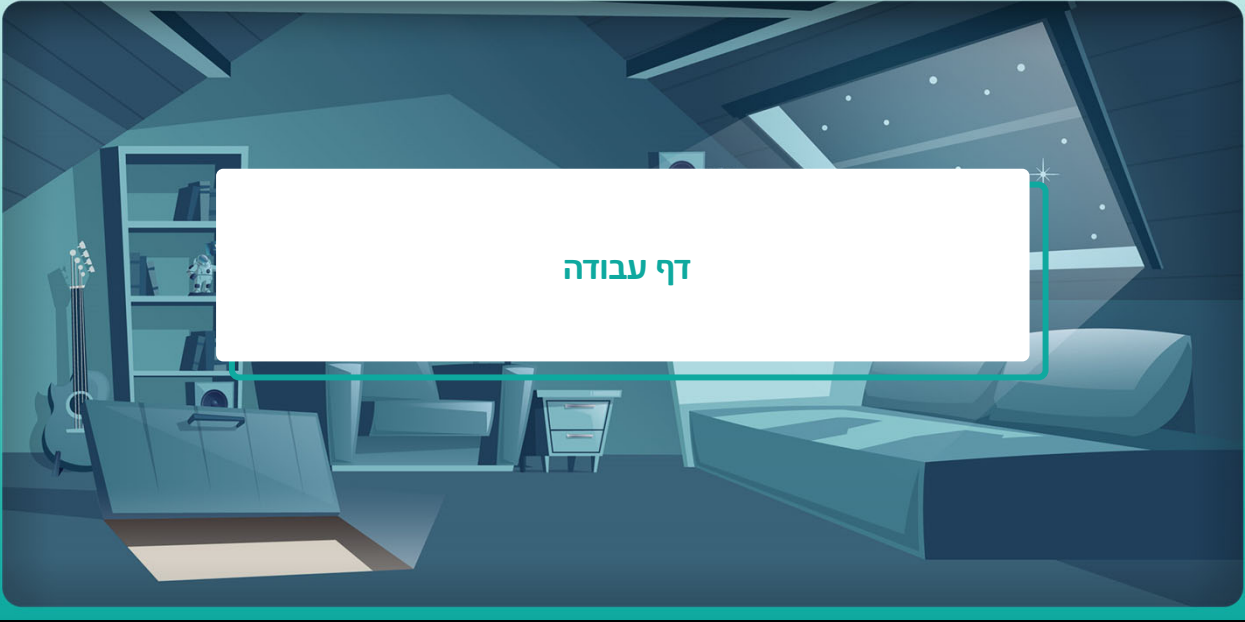
אמנם אני רוצה שזו תהיה חגיגה גדולה אבל
אם אזמין את כל מי שאני מכיר זה יהיה מאוד
יקר לכן החלטתי לבקש מכם לקיים אירוע צנוע
רק עם המשפחה והחברים הקרובים מהכיתה.

הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים

הקריאי את סיפור הרקע לתלמידים

חלקי את דף העבודה